

POSTANOWIENIE

14 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 14 grudnia 2024 r. w Warszawie wniosku K. spółki akcyjnej w R.

o zbadanie spełnienia przez SSN Dariusza Pawłyszczę wymogów niezawisłości i bezstronności w sprawie II CSKP 1552/22

z powództwa K. spółki akcyjnej w R.

przeciwko S. AG w B. (Szwajcaria) i S. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.

o zapłatę i ustalenie

1. odrzuca wniosek;

2. poleca zawiadomić o odrzuceniu wniosku właściwy organ samorządu zawodowego, do którego należy pełnomocnik K. spółki akcyjnej w R.

UZASADNIENIE

1. Wnioskiem złożonym w sprawie II CSKP 1552/22 K. spółka akcyjna w R. domagała się, w pierwszej kolejności, wyłączenia od rozpoznania sprawy SSN Dariusza Pawłyszczę na podstawie art. 49 § 1 k.p.c., ewentualnie na podstawie art. 48 § 1 pkt 1 k.p.c. Na wypadek nieuwzględnienia tak sformułowanego wniosku K. spółka akcyjna w R. wniosła o zbadanie spełnienia przez SSN Dariusza Pawłyszczę wymogów niezależności oraz bezstronności ze względu na okoliczności towarzyszące powołaniu go do orzekania w Sądzie Najwyższym.

K. spółka akcyjna w R. podniosła, że SSN Dariusz Pawłyszczce został powołany na urząd sędziego Sądu Najwyższego w takiej dacie, iż w procesie powoływania, stosowne wnioski w tej sprawie kierowała Krajowa Rada Sądownictwa (dalej: „KRS”), ukształtowana w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw. Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, spółka wywodziła, że – oprócz wadliwości samego procesu nominacyjnego sędziego – istotną rolę w ocenie niezależności i bezstronności powinny odgrywać takie kwestie jak chociażby równoczesność (lub zbliżony czas) uruchomienia drogi awansowej z objęciem ważnego stanowiska w administracji sądowej w drodze arbitralnej decyzji Ministra Sprawiedliwości, utajnienie obrad KRS w zakresie danej kandydatury, jednoznacznie negatywna opinia zgromadzenia ogólnego sędziów, porównanie osiągnięć zawodowych kandydata z doświadczeniem zawodowym i poparciem środowiska dla kontrkandydatów, wykonywanie określonych zadań lub funkcji na podstawie arbitralnych decyzji władzy publicznej czy działalność publiczna i wypowiedzi danego sędziego, wykraczające poza gwarantowane przez Konstytucję ramy udziału w debacie publicznej.

W przekonaniu powódki to, że SSN Dariusz Pawłyszczce w 2017 r. pracował w Ministerstwie Sprawiedliwości jako Dyrektor Departamentu [...], a w latach 2020-2023 był Dyrektorem [...], podpisał listy poparcia powołania do KRS ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw dla D. P. i K.M., może wywoływać obawy co do niezależności i niezawisłości sędziego. W podobny sposób, zdaniem powódki, należy oceniać wypowiedzi publiczne SSN Dariusza Pawłyszczce dotyczące uchwały połączonych izb Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, oraz wystosowanie, podczas pracy w Ministerstwie Sprawiedliwości, pisma do Prezesa Sądu Okręgowego w R., z wnioskiem o odwołanie z funkcji przewodniczących sędziów, którzy negatywnie wypowiedzieli się o zmianach w sądownictwie.

2. Postanowieniem z 31 lipca 2024 r. Sąd Najwyższy w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oddalił wniosek o wyłączenie SSN Dariusza Pawłyszczę od rozpoznania sprawy II CSKP 1552/22, wobec czego aktualny stał się wniosek powódki o zbadanie spełnienia przez SSN Dariusza Pawłyszczę wymogów niezawisłości i bezstronności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

3. Zgodnie z art. 29 § 5 u.SN dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, na wniosek uprawnionego, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy (tzw. test niezawisłości i bezstronności sędziego).

4. Artykuł 29 § 9 u.SN stanowi, że wniosek inicjujący test niezawisłości i bezstronności sędziego powinien – pod rygorem jego odrzucenia bez wezwania do usunięcia braków formalnych (art. 29 § 10 u.SN) – czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego, a ponadto zawierać żądanie stwierdzenia, że w danej sprawie zachodzą przesłanki, o których mowa w § 5 (pkt 1) oraz przytoczenie okoliczności uzasadniających żądanie wraz z dowodami na ich poparcie (pkt 2). Skoro w założeniu ustawodawcy ów wniosek ma zmierzać do stwierdzenia niespełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego wymogów (naruszenia standardu) niezawisłości i bezstronności w konkretnej sprawie, oczywiste jest, że nie wystarczy przytoczenie okoliczności towarzyszących powołaniu danego sędziego Sądu Najwyższego (w szczególności ewentualnych wadliwości procedury nominacyjnej) i jego postępowania po powołaniu (przykładowo czynności jurysdykcyjnych, oświadczeń i wypowiedzi), które mogą wywoływać uzasadnione wątpliwości co do spełnienia przezeń wymagań niezawisłości i bezstronności, ale konieczne jest także wskazanie okoliczności świadczących o tym, że deficyt ten może oddziaływać na wynik konkretnej sprawy, z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy

(zamiast wielu postanowienie Sądu Najwyższego z 15 listopada 2022 r., III CB 5/22 wraz z licznymi zarządzeniami powołanymi w jego uzasadnieniu).

5. Wniosek powódki w sprawie II CSKP 1552/22 w sposób oczywisty nie czyni zadość tym wymaganiom. Wprawdzie wskazuje na okoliczności towarzyszące powołaniu SSN Dariusza Pawłyszczce (powołanie w ramach wadliwego postępowania konkursowego, z rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa wyłonionej po uprzednim skróceniu w sposób niezgodny z Konstytucją RP kadencji legalnie istniejącej Rady, wykonywanie czynności w Ministerstwie Sprawiedliwości jako Dyrektor Departamentu [...], pełnienie funkcji Dyrektora [...], podpisanie listy poparcia powołania do KRS ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw dla D.P. i K.M.) oraz jego publiczne wypowiedzi na temat sędziów, jednakże powołane okoliczności towarzyszące powołaniu SSN Dariusza Pawłyszczce oraz wypowiedzi mają charakter ogólny i mogłyby oddziaływać na ocenę dochowania standardu niezawisłości i bezstronności w każdej sprawie rozpatrywanej przez tegoż Sędziego, co w oczywisty sposób ignoruje brzmienie art. 29 § 5 u.SN.

Powódka nie sprostала również obowiązkowi przedstawienia okoliczności postępowania SSN Dariusza Pawłyszczce – już po jego powołaniu – które mogą wywoływać uzasadnione wątpliwości co do spełnienia przezeń wymagań niezawisłości i bezstronności w sprawie II CSKP 1522/22. Podobnie jak w przypadku okoliczności towarzyszących powołaniu wskazanego Sędziego, wywody zawarte w uzasadnieniu wniosku mają charakter ogólny i mogłyby oddziaływać na ocenę dochowania standardu niezawisłości i bezstronności w każdej sprawie rozpatrywanej przez Sędziego.

Braki te zgodnie z art. 29 § 10 zd. 1 u.SN stanowią podstawę do odrzucenia wniosku.

6. Zgodnie z art. 29 § 10 u.SN wniosek niespełniający wymagań, o których mowa w § 9, podlega odrzuceniu bez wezwania do usunięcia braków formalnych. Ustawodawca nie sprecyzował, jaki skład Sądu Najwyższego jest właściwy do zbadania jego dopuszczalności, w tym spełnienia wymagań formalnych

i terminowości jego złożenia, a w konsekwencji ewentualnego odrzucenia. W art. 29 § 15 u.SN ustawodawca określił jedynie skład właściwy do „rozpoznania” wniosku; użyte w tym przepisie sformułowanie oznacza merytoryczne rozpoznanie wniosku, a zatem podjęcie decyzji o uwzględnieniu wniosku (wyłączenie sędziego od rozpoznania sprawy) albo o oddaleniu wniosku (art. 29 § 18 i 19 u.SN), które może nastąpić dopiero po dokonaniu kontroli formalnej wniosku.

Wprawdzie na gruncie przepisów o zażaleniu dominuje stanowisko, że pojęcie „rozpoznania zażalenia”, o którym mowa w art. 397 § 1 k.p.c., obejmuje również orzeczenie co do jego dopuszczalności (uchwały Sądu Najwyższego: z 1 lipca 2021 r., III CZP 36/20, OSNC 2021, nr 11, poz. 74; z 7 grudnia 2021 r., III CZP 87/20, OSNC 2022, nr 7-8, poz. 67), jednakże przyjęcie takiego rozumienia również na gruncie przepisów o teście prowadzi do wniosków funkcjonalnie niemożliwych do przyjęcia.

Po pierwsze, nie może budzić wątpliwości, że pojęcie „rozpoznawać” nie ma w przepisach prawa procesowego i ustrojowego w pełni utrwalonej treści, co wyłącza możliwość automatycznego odnoszenia jego znaczenia przyjętego na tle określonej regulacji do innych przepisów, w związku z czym prawidłowe odczytanie jego sensu powinno być zawsze poprzedzone analizą kontekstu językowego, w jakim zostało użyte, i odwołaniem się do adekwatnych argumentów celowościowych.

Po drugie, przyjęcie, że odrzucenie wniosku o test jest rozpoznaniem tego wniosku, oznaczałoby, że o odrzuceniu wniosku – z powodu braków formalnych, z powodu złożenia z naruszeniem terminu lub z powodu niedopuszczalności z innych przyczyn – musiałby każdorazowo decydować skład 5 sędziów, po uprzednim wysłuchaniu sędziego, którego wniosek dotyczy (art. 29 § 15 u.SN). Obowiązek wysłuchania sędziego oraz zebrania składu 5 sędziów Sądu Najwyższego, jeżeli wniosek *a limine* polega odrzuceniu, podważa racjonalność rozważanego sposobu procedowania.

Po trzecie, uwzględniając, że z powyższych argumentów wynika, iż skład Sądu Najwyższego właściwy do odrzucenia wniosku nie został uregulowany w ustawie o Sądzie Najwyższym, zwłaszcza zaś w art. 29 § 15 u.SN, niezbędne

jest odwołanie się do odpowiednio stosowanych przepisów o zażaleniu obowiązujących w postępowaniu, którego wniosek dotyczy (art. 29 § 24 u.SN). I tak, nakazane w art. 29 § 24 u.SN odpowiednie zastosowanie przepisów o zażaleniu odsyła do art. 397 § 1 k.p.c., zgodnie z sądem rozpoznaje zażalenie na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego. Jednak również ten przepis wspomina o „rozpoznaniu” zażalenia, a zatem został wyłączony przez art. 29 § 15 u.SN (nakazujący rozpoznanie wniosku w składzie 5 sędziów).

W konsekwencji na mocy art. 367¹ § 2 w zw. z art. 397 § 3 k.p.c. w związku z art. 29 § 24 u.SN odrzucenie wniosku powinno nastąpić w składzie jednoosobowym, na posiedzeniu niejawnym. Ten przepis stanowi bowiem podstawę określenia składu orzekającego o odrzuceniu środków zaskarżenia na posiedzeniu niejawnym.

Po czwarte wreszcie, nie można pominąć, że w procedurze karnej wobec pisma stanowiącego środek odwoławczy (art. 29 § 24 u.SN), które nie spełnia wymogów formalnych lub złożone jest po terminie, prezes sądu wydaje zarządzenie o odmowie jego przyjęcia (art. 429 § 1 k.p.k.), w związku z czym na gruncie art. 29 § 10 u.SN przyjmuje się, iż odrzucenie następuje w formie zarządzenia Prezesa Izby Karnej lub Prezesa Izby Odpowiedzialności Zawodowej, a zatem również z zaangażowaniem jednego sędziego w kontrolę formalną wniosku. Skoro tak, angażowanie składu pięcioosobowego, właściwego do merytorycznego rozpoznania wniosku, także do jego odrzucenia ze względu na niespełnienie wymagań formalnych w sprawach z zakresu prawa cywilnego byłoby całkowicie nieracjonalne.

Stanowisko co do składu jednoosobowego odrzucającego wniosek na podstawie art. 29 § 10 u.SN jest ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (postanowienia SN: z 25 kwietnia 2024 r., III CB 39/24; z 10 maja 2024 r., III CB 7/24; z 11 lipca 2024 r., III CB 49/24; z 20 listopada 2024 r., III CB 90/24; wcześniejsze judykaty wobec zmiany przepisów Kodeksu postępowania cywilnego z dnia 28 września 2023 r. straciły w tym zakresie swoją aktualność).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(R.N.)

[a]